

Adressat

Finansdepartementet
Internationella och
ekonomiska
avdelningen, Enheten
för EU:s ekonomiska
politik

Luleå tekniska universitets svar på remiss Fi2025/01916, **Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond 2028–2034 (EKF)**

Inledning

Luleå tekniska universitet (LTU) välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på Europeiska kommissionens förslag till förordning om inrättande av europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF), COM(2025) 555 final.

Som tekniskt universitet med stark regional förankring i norra Sverige, med nära samverkan med industri, kommuner och regioner, särskilt inom ramen för ren omställning i Norrbotten och Västerbotten, har LTU ett direkt intresse av hur EKF utformas – både som forskningsutförare och som nav i det regionala innovations- och kompetenssystemet.

Vårt svar tar utgångspunkt i:

- universitetets egna analyser och strategiska överväganden,
- de ståndpunkter som utvecklats i den norra Sverige-kretsen (bl.a. LTU, North Sweden och regioner).

1. Sammanfattande bedömning

Luleå tekniska universitet delar kommissionens problembild: Europeiska unionen behöver stärka sin konkurrenskraft, förmåga till teknologisk omställning och industrins förnyelse.

Vi ser flera positiva inslag i EKF-förslaget, bland annat:

- ambitionen att skapa en sammanhängande kedja från forskning till uppskalning,
- förenklingsambitionen genom mer samordnade regler,
- tydlig koppling mellan FP10 (nästa ramprogram) och EKF:s policysfönster,
- fokus på kompetensförsörjning.

Samtidigt bedömer LTU att förslaget i sin nuvarande form innebär betydande risker för svensk och europeisk universitetsforskning:

1. FP10:s autonomi och forskningslogik riskerar att försvagas genom stark integrering av samarbetsforskning i EKF:s arbetsprogram och styrning.
2. Områden som föreslås i FP10 t.ex. Missions, New European Bauhaus, Research and Technology infrastructures och Innovation Ecosystems, saknas i EKF.
3. Forskning på låg och medelhög TRL (1–6) riskerar att trängas undan till förmån för hög-TRL och industriella/försvarsdrivna insatser.
4. Excellenskriteriet är otydligt formulerat och riskerar att urholkas.
5. Artikel 10 om Unionspreferens är alltför bred och kan få oavsiktliga negativa effekter för öppenhet, akademisk frihet och internationella samarbeten.
6. Styrningen (kommittologi och rådgivande nämnder) ger otillräckliga garantier för akademins och regionernas inflytande.
7. Den regionala dimensionen, särskilt i glesbefolkade områden som norra Sverige och NSPA-området och andra EU:s glesbefolkade områden behöver tydligare synliggöras.

LTU:s huvudbudskap är därför:

Vi stödjer ambitionen att stärka Europas konkurrenskraft och förenkla stödsystemen, men anser att forskningens långsiktighet, kvalitet och autonomi måste ges starkare skydd i förordningstexten, och att FP10 ska vara likvärdig partner – inte underordnat EKF.

2. Övergripande rekommendationer och motiveringar

Förtydligande om rollfördelning mellan FP10 och EKF

Luleå tekniska universitet vill i detta sammanhang förtydliga sin syn på rollfördelningen mellan FP10 och EKF i termer av teknologisk mognad (Technology Readiness Levels, TRL).

FP10 – och i synnerhet Pelare II (samarbetsinriktad forskning) – bör utgöra det primära verktyget för forskningsdriven kunskapsuppbyggnad och systemutveckling i de lägre och medelhöga mognadsnivåerna (typiskt TRL 1–6), där universitetens roll som kunskapsbärare och oberoende forskningsutförare är central.

Samtidigt är det viktigt att understryka att även EKF, vars huvudsakliga syfte är uppskalning och deployment (typiskt TRL 7+), i praktiken inte kan fungera utan en integrerad forsknings- och innovationskomponent. Denna FoI är dock av annan karaktär än FP10:s: den är deployment-nära, problemorienterad och kopplad till införandets praktiska, regulatoriska, systemmässiga och samhällseliga utmaningar.

LTU anser därför att frågan inte bör formuleras som om forskning ska förekomma i EKF, utan vilken typ av forskning som ska möjliggöras, och hur denna forskning kompletterar – snarare än ersätter – FP10:s uppdrag.

Varför forsknings- och innovationsinsatser behövs även inom EKF

Även om EKF i första hand är inriktad på uppskalning och införande, kräver effektiv och ansvarsfull deployment i praktiken tillgång till forsknings- och innovationskompetens. Utan

en sådan komponent riskerar stora investeringar att bli mindre effektiva, svåra att replikera eller förenade med betydande tekniska, regulatoriska och samhälleliga risker.

Exempel på forsknings- och innovationsbehov som är nödvändiga i EKF:s genomförandefas inkluderar:

- Systemintegration och interoperabilitet, inklusive testning av hur ny teknik samverkar med befintliga infrastrukturer och värdekedjor.
- Test, verifiering och validering, inklusive mätmetoder, prestandabedömning, cybersäkerhet och resiliens i verkliga driftsmiljöer.
- Standardisering, certifiering och regulatorisk efterlevnad, där vetenskaplig evidens ofta krävs för att möjliggöra marknadsintroduktion och gränsöverskridande tillämpning.
- Demonstrations- och lärmiljöer, där införande kombineras med systematisk uppföljning, effektutvärdering och kunskapsöverföring för att möjliggöra replikering i andra regioner.
- Socioekonomiska och beteendevetenskapliga studier, som är avgörande för användaracceptans, arbetsmarknadseffekter och samhällelig legitimitet vid storskaligt införande.
- Kompetens- och arbetskraftsrelaterad innovation, där forskning krävs för att utveckla effektiva modeller för omskolning, livslångt lärande och kompetensmatchning i samband med industriell omställning.

Denna typ av FoI bedrivs ofta i samverkan mellan universitet, forskningsinstitut, industri och offentliga aktörer och ligger typiskt i övergången mellan medelhöga och höga TRL (ca TRL 6–8). Den utgör därmed ett nödvändigt komplement till FP10:s forskningsuppdrag.

Avgränsning mellan FP10:s och EKF:s forskningsroller

LTU vill betona att behovet av forsknings- och innovationsinsatser inom EKF inte innebär att FP10:s roll ska försvagas eller ersättas. Tvärtom är det avgörande att FP10 förblir det centrala instrumentet för excellensdriven, långsiktig och brett inriktad forskningssamverkan, särskilt i de lägre och medelhöga TRL-nivåerna.

Den forskning som möjliggörs inom EKF bör därför vara tydligt avgränsad till deployment-nära FoI, med syfte att stödja införande, riskminimering och systemlärande, och bör inte användas för att ersätta eller duplicera FP10:s forskningsprogram.

En sådan tydlig rollfördelning är nödvändig för att:

- Säkerställa forskningssystemets autonomi och långsiktighet,
- Undvika undanträngning av ny kunskapsuppbyggnad,
- Och samtidigt maximera genomslaget av EKF:s investeringar i uppskalning och införande.

Forsknings- och innovationsinsatser i EKF utöver policyfönstrens FoI-delar

LTU anser att forsknings- och innovationsinsatser inte bör begränsas till de delar av EKF som direkt speglar FP10:s konkurrenskraftspelare (policyfönstren), utan även bör vara möjliga inom andra delar av fonden, där detta är motiverat av genomförandets karaktär.

Detta gäller särskilt:

- Insatser kopplade till infrastrukturutbyggnad,
- Finansiella instrument och projekt som kräver teknisk och systemmässig verifiering,
- Kompetens- och arbetskraftsrelaterade åtgärder,
- Samt snabbare och riktade åtgärder där riskreducerande FoI kan vara avgörande för att undvika felinvesteringar.

Förordningen bör därför tydligare ange att forsknings- och innovationsinsatser kan användas som ett kompletterande verktyg inom EKF där detta är nödvändigt för att säkerställa effektivt, säkert och samhälleligt hållbart införande.

LTU rekommenderar att Sverige i förhandlingarna verkar för att:

1. Säkra FP10:s autonomi i förhållande till EKF – egen rättsakt, egna programkommittéer och eget beslutsförfarande för samarbetsforskning.
2. Tydliggöra TRL-rollerna:
3. Förtydliga excellens som genomgående och överordnat tilldelningskriterium för forskningsinsatser (inklusive inom EKF).
4. Precisa och begränsade regler för Unionspreferens (artikel 10), där öppenhet är huvudregel och begränsningar är väl motiverade undantag.
5. Separata arbetsprogram för forskning och industri/deployment inom EKF, med forskning antagen enligt FP10:s kommittéförfarande (examination procedure).
6. Stärkt representation för akademien och regioner i EKF:s rådgivande nämnder och styrstrukturer.
7. Tydlig skrivning om vetenskaplig relevans, tvärvetenskap, SSHA-integrering och social innovation i mål- och politiktext.
8. Robust budget för FP10 försvaras som absolut golv, med fokus på tidiga TRL som grund för långsiktig konkurrenskraft.
9. Bättre hänsyn till glesbefolkade regioner inom EU vad gäller tillgång till kapital, intermediärer, innovationssystem och kompetensförsörjning.

I det följande lämnar LTU kommentarer strukturerade efter förordningens kapitel och centrala artiklar.

Kapitel I – Allmänna bestämmelser

Artikel 3 – Mål

LTU välkomnar att förordningen utgår från att EU står inför politiska, ekonomiska, sociala, miljömässiga, klimat- och säkerhetspolitiska utmaningar, och att konkurrenskraft kopplas till ren omställning, digitalisering, resiliens, säkerhet och försvar.

Universitetet anser dock att forskningens roll och samhällsvetenskapliga/humanistiska perspektiv bör förtydligas. I sin [position inför FP10](#) framhåller LTU vikten av ett helhetsperspektiv för att möta komplexa samhällsutmaningar, där teknologisk och naturvetenskaplig forskning kompletteras av samhällsvetenskap, humaniora och konstnärlig forskning. En central utgångspunkt i denna position är att konkurrenskraft inte kan uppnås enbart genom teknologisk utveckling, utan även förutsätter kunskap om hur innovationer formas, används och accepteras i samhället. Sådan kunskap hämtas i hög grad från samhällsvetenskapliga, humanistiska, konstnärliga och beteendevetenskapliga perspektiv. LTU:s FP10-position pekar vidare på en fortsatt obalans i forsknings- och innovationssystemet, där dessa perspektiv ofta behandlas som kompletterande snarare än som integrerade delar av forskningssamverkan. Detta riskerar att begränsa både innovationers genomslag och EU:s långsiktiga konkurrenskraft, särskilt i samband med samhälleliga omställningar och snabb teknikutveckling, såsom inom artificiell intelligens. Mot denna bakgrund anser LTU att EKF:s mål bör utformas så att ramprogrammets helhetssyn återspeglas tydligare. Betydelsen av samhällsvetenskap, humaniora, konstnärlig forskning och beteendeperspektiv bör därför framgå explicit redan på mål nivå.

Förslagstext till artikel 3e

“att stärka konkurrenskraft och innovationsupptag genom att säkerställa att teknikutveckling, krisberedskap och forskningssamarbete informeras av social, ekonomisk, kulturell och beteenderelaterad kunskap, bland annat genom integrering av samhällsvetenskap, humaniora och konstnärlig forskning.”

Avsnitt II Enhetligt regelverk (”single rulebook”)

LTU stödjer förenkling och mer enhetliga regler, men kan inte tillstyrka ett fullt ut gemensamt regelverk som samtidigt ska omfatta forskningsprojekt i FP10, och marknadsnära och införandets inriktade insatser inom EKF.

Det vore mer proportionerligt att utveckla ett enhetligt regelverk för all forskningsverksamhet inom FP10 och EKF (inklusive partnerskap), men tillåta separata och mer flexibla regler för marknadsnära finansieringsinstrument, lån, garantier m.m. inom EKF.

Artikel 10 – Unionspreferens

LTU delar bedömningen att EU behöver stärka sin tekniska och industriella suveränitet, men anser att artikel 10 är för långtgående och för otydligt formulerad.

Riskerna är bland annat:

- begränsat deltagande av associerade länder och internationella aktörer på ett sätt som skadar öppenhet, akademisk frihet och kvalitet i forskningen,

- krav på kontrollmekanismer och nationella system som ökar administrativ börda utan tydlig nytta,
- negativ signal till länder som överväger associering till FP10/EKF.

LTU föreslår att artikel 10 omarbetas så att:

1. Öppenhet är huvudregel – unionspreferens ska vara undantag, inte norm.
2. Tydliga kriterier anges för när begränsningar får införas, t.ex.
 - konkreta säkerhetsrisker,
 - påverkan på den inre marknaden,
 - risker för akademisk frihet.
3. Beslutsprocessen görs transparent och rättssäker, med tydlig roll för medlemsstaterna och möjlighet till insyn från berörda aktörer.

Åtgärder enligt denna artikel ska vara proportionerliga, riktade och baserade på en dokumenterad riskbedömning. Öppenhet och internationellt samarbete ska utgöra huvudprincip för forsknings- och innovationsverksamhet.

Artikel 14 – Styrande och rådgivande nämnder

LTU välkomnar inrättandet av rådgivande nämnder men anser att:

- artikel 14.2 bör tydligt ange att universitet, forskningsorganisationer och regionala företrädare ska finnas representerade i EKF:s strategiska nämnd för berörda parter,
- observationsorganet för framväxande teknik (artikel 14.4) behöver ett tydligare mandat, där balansen mellan säkerhetspolitiska och forskningspolitiska aspekter klargörs.

För norra Sverige är det särskilt viktigt att:

- NSPA-regionerna och andra glest befolkade områden inte ”tappas bort” i governance-strukturen,
- regionala erfarenheter av storskalig industriell omställning och kompetensförsörjning tas tillvara.

Kapitel II – EKF:s verktyglåda

Artikel 15 Arbetsprogram

Artikel 15 tillåter forsknings- och innovationsinsatser inom EKF, men saknar tillräcklig precision för att skydda forskningslogik, förutsägbarhet och vetenskaplig autonomi. Utan tydligare åtskillnad mellan samarbetsforskning och industriella uppskalningsåtgärder riskerar forskningsdelen att bli beroende av kortsiktiga industripolitiska kompromisser.

Vidare kräver forskningsutlysningar stabila beslutsprocesser och bör inte omfattas av skyndsamhetsförfaranden.

LTU ser positivt på ambitionen att skapa en mer sammanhängande kedja mellan FP10 och EKF Samtidigt bedömer vi att:

- integrerade arbetsprogram för forskning och industriella deployment-åtgärder (artikel 15.2) riskerar att göra forskningsdelen gisslan för kontroverser kring industrisatsningar,
- dagens utformning innebär brist på förutsägbarhet för universitet när forskningsdelar kan påverkas av sena ändringar på industrisidan.

LTU rekommenderar därför att:

1. Artikel 15.2 justeras så att det uttryckligen möjliggörs – och i praktiken uppmuntras – separata arbetsprogram.

Arbetsprogrammet ska innehålla en särskild del för samarbetsinriktad forsknings- och innovationsverksamhet, som ska utformas och genomföras på ett sätt som säkerställer vetenskaplig autonomi, förutsägbarhet och kontinuitet, och som ska vara programmässigt åtskild från industriella åtgärder för uppskalning och deployment.

2. Artikel 15.3 ändras så att arbetsprogram för samarbetsforskning antas enligt granskningsförfarande (examination procedure), inte enbart rådgivande förfarande. Detta ökar medlemsstaternas inflytande och ger bättre möjligheter att bevaka svenska forskningsintressen.

Den särskilda delen av arbetsprogrammet som avser samarbetsinriktad forsknings- och innovationsverksamhet ska antas enligt granskningsförfarande.

3. Möjligheten i artikel 15.5 om ”vederbörligen motiverade tvingande skäl till skyndsamhet” används mycket restriktivt och inte för forskningsarbetsprogram, eftersom skyndsamma förfaranden kan undergräva rättssäkerhet och förutsägbarhet.

Omedelbart tillämpliga genomförande akter ska inte användas för antagande eller väsentlig ändring av den särskilda delen av arbetsprogrammet som avser samarbetsinriktad forsknings- och innovationsverksamhet, utom i vederbörligen motiverade och strikt begränsade fall.

Artikel 20 – Påskyndade och riktade åtgärder för konkurrenskraft.

LTU ser att det kan finnas behov av påskyndade och riktade åtgärder, men ser också tydliga risker:

- för ”picking winners” utan transparent konkurrens,
- för att aktörer med starka lobbyresurser gynnas framför forskningsbaserade och samhällsrelevanta projekt.

Vi rekommenderar att:

1. Eventuella påskyndade åtgärder kopplas tydligt till FP10:s mål och principer, särskilt vad gäller forskningsdelarna.
2. Användningen begränsas till situationer där
 - tröskeln att genomföra ordinarie konkurrensutsatta förfaranden vore uppenbart orimlig i förhållande till tidskritiska mål, och
 - det finns tydliga, objektiva kriterier för vilka projekt som kan komma i fråga.
3. Där det är möjligt bör även snabbspår bygga på någon form av öppen konkurrens eller prioritering bland excellensbedömda projekt, t.ex. ”nästa projekt på reservlista”.

Kapitel III – Projektrådgivning, samarbete med små och medelstora företag, kompetensutveckling och tillgång till finansiering

LTU välkomnar att EKF samlar rådgivning och stöd för projekt genom hela investeringskedjan, inklusive inrättandet av ett EU for Business-nätverk och projektrådgivning som bygger vidare på InvestEU-strukturen.

Ur ett universitets- och regionalt perspektiv i norra Sverige vill vi särskilt lyfta följande:

Små och medelstora företag, inkl. mikroföretag

- Små, ofta forskningsnära företag och mikroföretag är viktiga samarbetspartners för LTU i regionen.
- Dessa aktörer riskerar att stängas ute om administrativa krav och co-finansieringsmodeller blir för tunga.

LTU stödjer därför ståndpunkten att:

1. Öronmärkta instrument/arbetsprogram för SME och mikroföretag bör inrättas inom EKF, med förenklade ansökningsprocesser, lägre belopp men hög flexibilitet, förenklade kostnadsmodeller.
2. Kriterierna för SME-inriktade åtgärder bör ta hänsyn till begränsad administrativ kapacitet, så att inte enbart stora, professionella aktörer kan delta.

Lån, garantier och glesbygdsdimensionen

LTU ser positivt på lån och garantier som verktyg, men delar den norra Sveriges oron att:

- bankcentrerade instrument riskerar att missgynna glesbefolkade regioner där standardiserade kreditmodeller underskattar regionalt mervärde,
- aktörer som ALMI, Norrlandsfonden, regionala bolag och andra intermediärer spelar en avgörande roll för riskdelning i omställningen.

LTU rekommenderar att:

- EKF uttryckligen möjliggör att regionala intermediärer – inklusive offentligt ägda investeringsbolag, regionala utvecklingsaktörer och universitetens innovationsbolag – kan fungera som genomförare eller partners,

- NSPA-området och andra EU:s glest befolkade regioner särskilt beaktas i projektrådgivning, EU for Business-nätverket och kapitaltillgången.

Kapitel IV–VII – Politikområdena (policy windows)

LTU ser positivt på de fyra stora politikområdena (ren omställning, digitalt ledarskap, hälsa/bioekonomi, resiliens/försvar/rymd) och på ambitionen att använda dem som gemensam struktur för FP10 och EKF.

Vi vill dock framhålla följande:

Omfattning och beskrivningsnivå

- Beskrivningarna av stödberättigade åtgärder är väsentligt kortare än motsvarande klustertexter i FP10.
- LTU anser att dessa inte bör tolkas som uttömmande listor, utan som övergripande ramar.

Vi föreslår att det i förordningen förtydligas att:

- arbetsprogrammen har mandat att omfatta en bredare uppsättning forsknings- och innovationsfrågor inom respektive område,
- vetenskaplig relevans, tvärvetenskap, SSHA-integrering, öppen vetenskap och jämställdhet är horisontella principer som gäller i samtliga politikområden.

Ren omställning och bioekonomi

För norra Sverige är politikområdet för ren omställning och bioekonomi centralt:

- LTU välkomnar att bioekonomi lyfts, men ser behov av att tydligt inkludera skogsbaserad bioekonomi, skogsbruk och processindustri, som är avgörande för EU:s industriella omställning.
- Infrastruktur- och kompetensdimensionerna (t.ex. vätgas, elektrifiering, hållbara bränslen, CCS/CCU) är särskilt viktiga för de stora etableringar som nu sker i norra Sverige.

Digitalt ledarskap, rymd och downstream-tjänster

LTU välkomnar den starka betoningen på digitalisering, rymd och avancerad teknik. Vi vill understryka behovet av:

- bättre synliggörande av downstream-tillämpningar (tjänsteutveckling baserad på rymddata, digitala plattformar, AI-tillämpningar i offentlig sektor, mm.),
- en tydlig koppling mellan digital infrastruktur, högpresterande datorsystem och universitetsforskning, särskilt i regioner där datacenter, testbäddar och forskningsinfrastruktur etableras.

Försvar och civil forskning

LTU ser behovet av stärkt europeisk försvarsförmåga, men betonar att:

- den civila forskningen inte får marginaliseras eller huvudsakligen ses som instrument för försvarsprioriteringar,
- dubbelanvändbar teknik behöver hanteras så att öppen vetenskap, akademisk frihet och internationell samverkan inte urholkas generellt.

Artikel 53 – Tilldelningskriterier

LTU anser att skrivningen om ”spetskompetensinriktade tilldelningskriterier” i artikel 53 är för svag och otydlig och att den syftar bara på försvarsområdet.

Vi föreslår att:

- det uttryckligen anges att vetenskaplig excellens är ett genomgående och överordnat kriterium för alla forskningsrelaterade insatser inom EKF,
- det klargörs att excellens inte endast gäller försvarsrelaterade åtgärder, utan hela forskningsdelen,
- variation i tilldelningskriterier mellan olika arbetsprogram inte får leda till att excellensprincipen urholkas.

En tydlig excellensprincip är avgörande för:

- internationell trovärdighet,
- förutsägbarhet för sökande,
- och optimalt utnyttjande av begränsade offentliga medel.

“Artikel 53 bör tillämpas differentierat så att forskningsnära FoI inom EKF bedöms utifrån vetenskaplig kvalitet, medan deploymentsinsatser bedöms utifrån marknads- och kapacitetskriterier.”

Kapitel VIII Slutbestämmelser

Artikel 83 Kommittéförfarande

LTU rekommenderar att Sverige verkar för att:

1. Befintliga strukturer från Horisont Europa/FP9 för programkommittéer återanvänds och utvecklas inom en eventuell EKF-arkitektur, med tydlig akademisk representation.

Budget, långsiktighet och nationella konsekvenser

LTU noterar att:

- det föreslagna beloppet på 175 miljarder euro för FP10 ofta presenteras som en ”dubbling”, men att reell ökning blir mer begränsad när inflation och prisbas beaktas,
- det finns betydande risk för nedskärningar i rådsförhandlingarna,

LTU anser att Sverige bör:

- försvara 175 miljarder euro som absolut golv för FP10 och verka för en nivå närmare 200 miljarder i linje med oberoende rekommendationer,
- tydligt argumentera för att investeringar i tidiga TRL är de mest kostnadseffektiva och långsiktigt konkurrenskraftsstärkande,
- säkerställa att Utbildningsdepartementet och forskningsaktörer är fullt involverade i Sveriges positionering kring EKF och FP10 Pelare II, inte enbart finans- och näringspolitiska aktörer.

Luleå tekniska universitet står gärna till förfogande för fortsatt dialog med Regeringskansliet, berörda departement och myndigheter i den fortsatta beredningen av Sveriges position inför förhandlingarna om EKF och FP10.

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign